

COLLECTION FERDY WILLEMS MONNAIES CELTES

Originaire de Dendermonde, Ferdy Willems était amoureux de sa ville où il vécut jusqu'à son décès en 2018. Il y enseigna l'Histoire pendant plus de trente ans. Parallèlement, il fut membre du conseil communal, puis échevin de la culture. Il quitta l'enseignement pour siéger comme député fédéral entre 1999 et 2003.

Dès son jeune âge, il se passionna pour les monnaies. Sa formation d'historien développa son goût pour la numismatique antique. Il débuta avec les monnaies impériales romaines. Au fil des années, il rassembla une série parcourant l'empire, depuis Auguste jusqu'à sa fin. Les monnaies gauloises et celtes de l'Est formeront le noyau central de sa collection: une belle sélection de monnaies du sud de la France, un choix de statères, hémistatères et quarts de statère, témoignages de l'influence grecque sur la numismatique gauloise, un ensemble de tétradrachmes des Celtes des Balkans et du Danube.

Ferdy Willems s'est attaché à réunir les monnaies grecques qui ont été les prototypes des émissions gauloises, tel ce superbe statère de Philippe II. Dans la république romaine, il choisit les émissions en lien avec la Gaule, que ce soit le type choisi, les faits d'armes du magistrat ou de sa famille, le rappel d'une victoire romaine sur les armées gauloises, sans oublier Jules César. La photo ci-dessus le montre présentant fièrement un autel romain d'Hercule conservé au Vleeshuismuseum de Dendermonde.

Son autre domaine de prédilection était la numismatique de l'empire romain d'Orient, depuis Constantin jusqu'à la fin de l'empire byzantin, dont il constitua un ensemble représentatif focalisé sur les grandes figures historiques. La même démarche le conduisit naturellement à s'intéresser aussi aux monnayages en relation avec l'histoire de Constantinople: les Sassanides, les Normands en Italie du Sud et en Sicile et bien entendu les états croisés en Orient et en Terre Sainte.

Een portret van Ferdy Willems (20 september 1944 – 7 juli 2018)

Voor Ferdy, een geboren Dendermondenaar, namen zijn 'Deiremonne', zijn 'Peird' en zijn 'Gruete manne' een belangrijke plaats in. Hij hield van zijn stad en van de mensen die er wonen. Vol overtuiging herhaalde hij meermaals: 'Zelfs al woon ik in Tokio, als ons Peird uitgaat, ben ik hier!'

Hij hield ook van Vlaanderen, zijn land. Niet op een enge nationalistische manier, maar met een open houding waarmee hij elk volk benaderde: van Catalanen tot Koerden, van Bretoenen tot Basken. Met de gedrevenheid die hem eigen was leverde hij een waardevolle bijdrage voor een menselijker en leefbaarder land. Hij vergat zichzelf vaak om zich volledig in te zetten voor het welzijn en de welvaart van Vlaanderen.

Als leraar geschiedenis (1967-1999), maar ook als gemeenteraadslid (1983-2006), schepen (1995-2001) en volksvertegenwoordiger (1999-2003) probeerde Ferdy waarden en normen mee te geven.

Eén van de vele Ferdy-uitspraken: ‘Al deel ik uw mening niet, ik zal er voor vechten dat u in alle vrijheid voor uw mening kunt uitkomen en uw overtuiging kunt volgen! Uw vrijheid is de mijne’. Generaties leerlingen heeft hij deze boodschap meegegeven. Op die manier probeerde hij de maatschappij een beetje menselijker te maken. De slogan *fanatieke verdraagzaamheid* stond telkens weer op zijn pamfletten bij de vele verkiezingen die hij meemaakte. Ook in zijn gezin had hij dezelfde open, respectvolle houding.

Ferdy was zeer grondig wat betreft zijn dossiers. Elk detail moest correct zijn. Hij was dan ook nooit te trots om raad te vragen aan experts. Zijn legendarische dossierkennis werd door vriend en vijand geprezen. Zijn kennis van zaken en zijn correcte houding dwongen bewondering af. Ferdy was ook een woordkunstenaar. Elke komma, elke letter, elk accent werd gewikt en gewogen. Ja, als Ferdy iets op papier zette mocht het gelezen zijn.

Vol passie kon hij ook blijven vertellen over het verleden, over wat bijvoorbeeld munten allemaal te zeggen hadden. Geen moeite was hem te veel om de geschiedenis levend te maken. Ferdy was een gedreven leraar. Op Assumpta, de school waar hij jaren les gaf, was hij een begrip. Het vertrouwde beeld van die leraar die sleurde met een diascherm, zakken vol diadozen, een kruisboog, een bajonet, Griekse vazen en eindeloze reeksen munten is ongetwijfeld velen bijgebleven. Om een goede leraar te zijn moest je volgens Ferdy aan twee criteria voldoen. Uiteraard moest je je stof goed beheersen. Dat is nogal logisch. Maar vooral moest je de kinderen graag zien. Ferdy blonk uit in beide! Maar hij deed ook meer dan alleen geschiedenis geven: hij verruimde de geest van menig leerling. Hij gaf mensen zelfvertrouwen. Hij hielp de jongeren om stappen te zetten die ze anders misschien niet zouden aandurven. Hij haalde het beste in hen boven. Hij gaf mensen kansen en hij geloofde in hen! Een bekende uitspraak: ”In elke mens zit een nachtegaal en het is een kunst om die te laten zingen.” Ferdy verstond die kunst!

En dan wordt pas duidelijk hoe groot zijn passie voor de munten was. Een goedkoop, maar historisch tof stuk verschaftte hem even veel plezier als een stuk van enkele duizenden euro. Reeds als kind trok hij elke kerst-, paas- en zomervakantie met zijn spaarcentjes naar Brussel. Eerst met autostop (want dat was weer enkele tientallen franken gewonnen voor nog een goedkoop Romeintje meer), maar later met de trein omdat het met autostop niet meer veilig was voor een jonge knaap.

Die allereerste munten - anno 1952! – kwamen van bij Paul Tinchant in de Brusselse Wetstraat, nummer 64, 3e verdiep. Deze knappe numismaat was een gefortuneerde Franstalige Antwerpenaar. Verbaasd over dat jongetje van acht dat warempel “Romeinse munten uit de tijd van Caesar” wilde zien haalde hij zijn beste “Vloms” boven om dat kereltje uit te leggen wat hij best zou kopen met zijn spaarcentjes. Welke stukken dat waren? Een denarius van Julia Domna, een andere van Elagabal en een Keltische imitatie van een drachme van Marseille. Zoals elk boeiend verhaal heeft ook deze historie een merkwaardig slot, of een nieuw begin, het is maar hoe je het bekijkt! De grote, gerenommeerde monsieur Tinchant schonk zijn uitgebreide notities over Romeinse numismatiek, vier dikke volumes volledig vol geschreven in zijn niet altijd even gemakkelijk handschrift, zijn levenswerk numismatische ervaringen, weg aan dat intussen wel al volwassen geworden jongetje. De woorden die hij toen uitsprak zijn om nooit te vergeten: ‘*t is da kei dor nog wa kent mei moake en da goe go kenne gebroake, newor menneke, want dei die da zelle vinne asek der nimer zal zain gon da miskien gewoën wegoeie in de pubelle, da’s voilbak zekers in ’t Vloms*’ (‘t is dat gij daar nog wat kunt mee maken en dat goed zult kunnen gebruiken, nietwaar manneke, want die dat zullen vinden als ik er niet meer zal zijn gaan dat misschien gewoon weggooien in de pubelle, da’s vuilbak zeker in ’t Vlaams.’) En of het nuttig was.

Zijn verzameling bleef, bijna vanzelfsprekend, niet beperkt tot Romeinen. Al gauw staken Grieken, Kelten en Byzantijnen hun neus aan het venster! En het was ook niet alleen het historisch belang van

een munt dat voor Ferdy zo aantrekkelijk was. Hij genoot ook van de artistieke waarde ervan. Trouwens, iedereen die een oude munt van heel dichtbij onderzoekt, waar nodig met de hulp van een sterk vergrootglas, kan in vele gevallen niet anders dan versteld staan over het technisch niveau van de toenmalige stempelsnijders. De verbazing wordt alleen maar groter naarmate het erbij gehaalde muntje kleiner wordt. Een maximaal effect geeft het ter hand nemen van een piepklein zilveren wisselmuntje van om en bij een kwart gram of nog minder. Keuze genoeg bij Grieken, Romeinen, Kelten, Byzantijnen of Middeleeuwen. Af en toe glipte het soms zeldzame en dus dure kleinood door zijn vingers en meermaals hoorden zijn huisgenoten dan: “ *Hoe flikten ze het in Godsnaam om op zo 'n minuscuul klein ding op de voorzijde een hoofdje en op de keerzijde een ruiter met paard te brengen, plus dan nog enkele letters tekst*”.

Hoe dan ook, uit iedere periode en uit elk land vond Ferdy munten die onbetwistbaar technische en artistieke meesterwerken zijn. Hij apprecieerde het archaische van de oudste Griekse stukken van de zesde en vijfde eeuw v.Chr., volmaakt in harmonie met de kouros- en korèbeelden van glimlachende mannen en vrouwen uit de grote musea. De latere stukken deden hem dan weer mijmeren over de volmaakte lichamen van Atheense atleten. Het Romeinse realisme vond hij terug in beelden, in mozaïeken, in fresco's maar ook in munten. De Gotiek straalde voor hem in de onvermijdelijke beeldende kunsten, in kathedralen, in meubelen en opnieuw ook in munten. Hij kon zich geen beter Gotisch werk indenken dan het zilver- of goudgeld van de laatste graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male (1346-1384) en zijn opvolgers, de Bourgondische Hertogen (1384-1483). Een gelijkaardig verhaal brachten voor Ferdy veel Byzantijnse geldstukken, zowel de nederige bronzen als de pareltjes in edelmetaal, allebei in de vormentaal van de iconen.

Alhoewel zijn verzameling vrij uitgebreid en toch wel representatief was realiseerde Ferdy zich ook de beperktheid ervan. Lacunes werden waar mogelijk aangevuld via dia's, foto's of posters van stukken uit andere verzamelingen of uit musea. Zo werden de mooiste of interessantste afbeeldingen nog beter toegankelijk. Dit vond hij belangrijk om de schoonheid en de charme van deze kleine voorwerpen maximaal tot hun recht te laten komen. Deze uitvergrotingen zijn een lust voor het oog. Om te beginnen voor de individuele waarnemer, het weze Ferdy zelf, onze nieuwsgierige gasten die steeds bewonderend keken (en nog steeds kijken) naar de posters in onze woonkamer, een collega numismaat of een belangstellende leek. Maar via deze posters wilde Ferdy ook een breder publiek mee laten delen in het plezier dat hij zelf aan de stukken beleefde. Hij genoot enorm wanneer iemand die niets afwist van munten zijn of haar verwondering uitsprak over de onvermoede schoonheid ervan. Het gezegde 'gedeelde vreugde is dubbele vreugde' was zeker voor hem van toepassing.

En om dan het gebied van de munten opnieuw te verlaten verdient ten slotte ook zijn voetbal, Cercle-Brugge, zijn Cercletje, enkele woorden. Zelf noemde Ferdy voetbal meermaals het belangrijkste van de niet-belangrijke dingen. Ferdy hield van voetbal, van de spanning, van het spel. Via de voetbal gaf hij, op zijn manier, opnieuw normen en waarden door. Hij wilde mensen laten ervaren wat fairplay wilde zeggen, respect voor je tegenstander, wat het betekent om te verliezen, maar vooral om opnieuw de kop op te richten en uit te kijken naar de volgende match. Ook om zowel winst als verlies in groep te dragen, met elkaar te vieren of te wenen. Of om het eerder aangehaalde spreekwoord volledig te citeren: “gedeelde vreugde is dubbele vreugde, gedeeld verdriet is half verdriet”. Bij de pakken blijven zitten is geen optie, niet in voetbal, maar ook niet in het echte leven. En dat is dan ook meteen de laatste boodschap die hij zou willen meegeven: “blijf niet terneergeslagen zitten als ik er niet meer ben. Ga verder met je leven op een toffe manier: vaert wel ende levet scone!”

Chris Willems - De Pauw, zijn echtgenote.

Photo : vol trots toont Ferdy hier een Romeins Herculesaltaar dat te zien is in het Vleeshuismuseum in Dendermonde.

